

درس ۱۶ (پیروزی فرهنگ بر شمشیر)

نکات مهم درس

پس از هجوم مغولان به ایران، دانشمندان و بزرگان ایرانی به مغولان نزدیک شدند و کوشیدند که خوی خشن و ویرانگر بیابانگردان مغول را مهار کنند و مغولان را با فرهنگ و تمدن ایرانی - اسلامی آشنا کنند و راه و رسم کشورداری را به آنان بیاموزند.

خواجه نصیرالدین توسی

یکی از برجسته ترین عالمان دینی و فقیه بزرگ شیعی ایرانی به عنوان مشاور هلاکوخان احترام بسیار یافت، او در جریان لشکرکشی هلاکو، تلاش زیادی برای حفظ جان مردم و کاهش قتل و غارت های مغولان کرد.

یکی از کارهای ارزشمند خواجه نصیرالدین توسی، تشویق هلاکو به ساختن رصدخانه مراغه بود. این رصدخانه به همت خواجه، تبدیل به یک مرکز علمی و تحقیقاتی عظیم شد که منجمان و دانشمندان بسیاری در آن فعالیت می کردند. رصدخانه مراغه به وسایل اخترشناسی و کتابخانه بزرگی، مجهز بود.

خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی به عنوان پزشک به دربار ایلخانان راه یافت، وی به عمران و آبادی و انجام کارهای خیریه علاقه زیادی داشت. خواجه رشیدالدین واقف رُبَع رشیدی در تبریز بود که شامل مؤسسات مختلف مانند مسجد، مدرسه، بیمارستان، خانقاه و کتابخانه می شد.

رشیدالدین چندین کتاب در رشته های مختلف علمی نوشت که معروف ترین آن ها **جامع التواریخ رشیدی** است. این وزیر دانشمند و سیاستمدار نامدار ایرانی به دستور ایلخان مغول به قتل رسید.

مغولان هنگامی که به ایران هجوم آوردند دین واحدی نداشتند.

عده ای از مغولان به آیین گذشتگان خود اعتقاد داشتند.

گروهی پیرو آیین بودایی و گروهی پیرو مسیحیت بودند.

دین و مذهب
در عهد ایلخانی

بر اثر کوشش عالمان و وزیران ایرانی، ایلخانان به دین اسلام درآمدند و مسلمان شدند.

با تلاش های بزرگان و عالمان ایرانی، پس از چند دهه ایلخانان مغول به فرهنگ و تمدن ایران
علاقه مند شدند و برای عمران و آبادانی تلاش کردند.

معماری اسلامی ایران دوره ایلخانان

غازان خان به تشویق و راهنمایی وزیر خود، **خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی**، اقدام به اصلاح
امور **اداری، مالی و قضایی** کرد. به دستور وی برای عمران و آبادانی **تبریز شنب (گنبد)** غازان در
تبریز با دوازده بنای مهم مانند بیمارستان، مسجد، کاخ، مدرسه، کتابخانه و ... بر پا شد. در بسیاری
از شهرها مسجدهای بزرگ و در کنار آن گرمابه ای برای تأمین هزینه نگهداری مسجد ساختند.

سلطان **محمد خدا بنده (اولجایتو)** جانشین **غازان خان** به پیشنهاد وزیرش **خواجه رشیدالدین فضل
الله**، پایتخت را به **سلطانیه** منتقل کرد و موجب آبادی آنجا شد. **اولجایتو** در آن شهر آرامگاهی برای
خود بنا کرد که به **گنبد سلطانیه** معروف است و یکی از شاهکارهای معماری در جهان اسلام به
شمار می آید.

در زمان جانشینان تیمور هنر، ادبیات و معماری رشد چشمگیری یافت. **شاهرخ** پسر تیمور تحت تأثیر فرهنگ و تمدن ایران قرار گرفت و راه پدر را در جنگ و خونریزی ادامه داد. در زمان او **هرات** به پایتختی **تیموریان** انتخاب و به یکی از بزرگ ترین و باشکوه ترین شهرهای ایران تبدیل شد. به سبب توجه و علاقه شاهرخ به ادب و هنر، تعداد زیادی از شاعران،

گوهرشاد، همسر شاهرخ از زنان نیکوکار بود که بناهای متعددی در **هرات** و **مشهد** ساخت که مسجد گوهرشاد در جوار حرم **حضرت امام رضا (ع)** یکی از آن هاست.

نگارگری و تذهیب

در دوره **تیموریان** هنر **نگارگری** (نقاشی) و **خوشنویسی** شکوفا شد. شاهنامه **بایسنقری** یکی از نفیس ترین نسخه های کهن شاهنامه است که به سفارش **بایسنقر میرزا** شاهزاده **تیموری تذهیب** شد

برخی سرداران حکومت تیموری نیز به عمران و آبادانی توجه و علاقه داشتند.

